

WTKG paasexcursie 2000 naar het Bekken van Parijs.

Stef Mermuys*

Deelnemers: Len Vaessen, Ruud Wiggers, Stef Mermuys, Robert en Annemarie Marquet, Yvonne Butaye, Henk Mulder, familie Bol, Adriaan Dorst, Henk Jan van Vliet en introducee, Hilda Bakker en Joof Tummers.

Op de eerste dag van de excursie is in het bos van Ferme de l'Orme onder de stromende regen een ontsluiting in het Lutetien III gegraven. In het bos, grenzend aan de akker waar de bekende klassieke ontsluiting van Ferme de l'Orme is gelegen, zijn in de bosrand diverse kleine kuilen aanwezig. Deze restanten van vroegere graafactiviteiten laten een Lutetien III fauna zien die over het algemeen sterk afgerold is en niet uitnodigt om de bodem ter plaatse aan een grondiger onderzoek te onderwerpen. Op ruime afstand van de betreffende kuilen is tijdens de najaarsstorm van 1999 een grote boom ontworteld. Tijdens de voorexcursie bleek de laag met Lutetien III tevens in de ontstane 'krater' aanwezig te zijn. In tegenstelling tot de oude kuilen aan de rand van het bos is het Lutetien III in de 'krater' redelijk goed geconserveerd en rijk aan grote soorten. Tijdens de paasexcursie is naast de omgewaaide boom een nieuwe ontsluiting gegraven. Het aanvankelijke ploeteren in de modderige, doorwortelde bovenlaag heeft ruim twee dagen zeefplezier opgeleverd.

Het Lutetien III is zeer fossielhoudend en met name rijk aan grotere soorten waarbij *Turritella imbricata* en *Crassatella plumbea* massaal voorkomen.

Kenmerkende soorten zijn *Turritella carinifera*, *Campinile giganteum* (uitsluitend sterk verweerde fragmenten), *Pyrasus angulatus*, *Xenophora agglutinans*, *Murex tricarinatus*, *Clavilithes parisiensis*, *Mitra elongata*, *Cryptochorda stromboides*, *Volutilithes muricinus*, *Athleta spinosa*, *A. cithara*, *Harpa mutica*, *Fusus serratus* en *Cryptoconus subdecussatus*. Zeldzamere soorten zijn: *Rostellaria fissura*, *Semicassis harpaeformis*, *Siphonalia scalarina* en *Lyria turgidula*. De fauna is opvallend rijk aan gastropoden en relatief arm aan bivalven. Naast *Crassatella plumbea* werden vooral diverse *Ostrea spec.*, *Pecten spec.*, *Glycymeris pulvinata*, *Cardita imbricata*, *Crassatella compressa* en *Meretrix laevigata* gevonden. De laag is duidelijk een getijdenafzetting zonder duidelijke gelaagdheid. Over het algemeen ontbraken fragiele soorten en goed bewaard fijn gruis. De donkergele laag met *Turritella* wordt aan de onderkant begrensd door een in dikte verlopende band met fijn grijs zand rijk aan kleinere soorten en fragiele bivalven. Onder het grijze zand is lichtgeel compact zand ontsloten met meer verspreide afgerolde fossielen. De fauna komt overigens overeen met het hoger liggende "Turritella-niveau", de ondergrens is niet bekend.

Op ongeveer 40 meter afstand van de ontsluiting met Lutetien III lagen dicht bij elkaar vier hopen fijn wit zand, vermoedelijk afkomstig uit vossenholen. Het zand trok onmiddellijk onze aandacht omdat de (weinig) zichtbare schelpjes sterk afweken van de verzamelde Lutetien III fauna. Allereerst was het zand helder wit, in tegenstelling tot het donkergele Lutetien III zand en de los verzamelde fossielen waren niet aangetroffen in de Lutetien III ontsluiting. Met name de soorten *Cardita planicosta* (fragmenten) en *Crassatella gibbosa* bevestigden ons vermoeden dat het hier om een Lutetien II afzetting betrof. Op de laatste dag van de excursie is een schuttersputje gegraven tot circa 1,25 meter onder het maaiveld. Het fossielhoudende zand begint op ongeveer 70 cm beneden het maaiveld en gaat van lichtgeel lemig zand over in wit zand met naar onder toe verkitte lenzen en glauconiet houdende gruislagen. Hoewel de ondergrens van de laag niet is bereikt en de fossielinhoud in diepte toeneemt is het materiaal in de toplaag beter geconserveerd. Daarentegen komen grotere soorten in de onderste niveaus algemener voor. Ondanks het prachtige lenteweer was het leemhoudende zand niet door een fijne zeef te krijgen. Om toch een beeld te krijgen van de fauna is ruim 220 liter zand meegenomen en elders in een beek gespoeld. Tegen verwachting in bleef er nog veel residu op de zeef achter. De meest opvallende soorten zijn: *Capulus*, *Calyptraea*, *Murex tripteroides*, *Athleta crenulifera*, *Volutilithes torulosus*, diverse Turridae, Olividae, *Arca biangula*, *Spondylus*, *Chama sulcata*, *Cardium gigas* (steenkern) en veel kleine soorten.

Het is opvallend dat op deze plaats (Ferme de l'Orme) de verschillende lagen naast elkaar voorkomen en nergens als compleet profiel zijn te ontsluiten (in Villiers is dat wel het geval). Het is tevens opmerkelijk dat het Lutetien II sediment alhier zo sterk in kleur afwijkt van het elders hoger liggende Lutetien III. Daarentegen hebben het Lutetien II en III, langs de spoorlijn tussen Villiers-St. Frederic en St. Germaine-de-le Grange, een nagenoeg identieke geelbruine kleur met tevens veel *Turritella imbricata*.

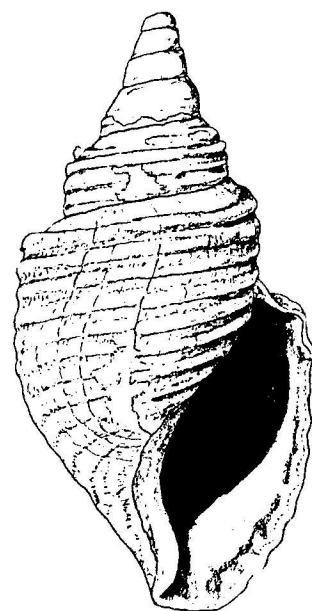
Het weekend na de paasexcursie heeft Robert Marquet getracht om onder betere weersomstandigheden in het Lutetien III van Ferme te verzamelen. Onverwachts kreeg Robert bezoek van een boswachter en heeft uiteindelijk zijn verzamelactiviteiten moeten staken. Het bos hoort bij een groter reservaat en graafactiviteiten zijn absoluut verboden.

Gelijktijdig met het bemonsteren van het Lutetien III in het bos van Ferme hebben de meeste deelnemers verzameld in de klassieke ontsluiting van Ferme die temidden

van de aangrenzende akkers ligt. Hier is het Lutetien IV ontsloten met boven aan het profiel het niveau met *Murex calcitrapoides*. Hoewel het niveau met *Murex* aanzienlijk dunner is dan in Villiers is het in Ferme veel beter ontwikkeld. Het is een mariene fauna met lacustriene elementen waaronder de soorten *Potamides lapidum*, *P. angulosum*, *Batillaria echinoides* en *Sigmesalia fasciata*. Het lager gelegen niveau met *Lithocardium aviculaire*, *Serratocerithium serratum* en *Terebellum convolutum* bestaat uit zeer compact zand en was tijdens de excursie goed ontsloten. De fauna is ongekend rijk aan kleine soorten mollusken en foraminiferen. Wellicht vanwege de interessante vondsten in het bos en het verschrikkelijk harde zand is er slechts beperkt in de akker verzameld.

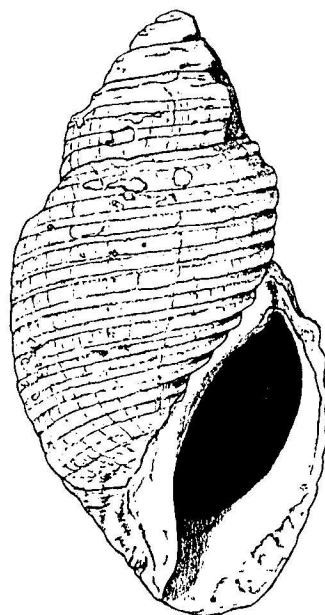
Op de tweede dag van de excursie is in Cressay onder de stromende regen verzameld. In een bosje tegen de helling ten noorden van het dorp zijn diverse ontsluitingen uit het Lutetien III en IV. De kuilen onder in het bos met een Lutetien III fauna doen aan mijnbouw denken, dit om de omvang en diepte aan te geven. Omdat de fauna grotendeels overeenkwam met de ontsluiting in het bos van Ferme en het weer tegenwerkte is hier nauwelijks verzameld. Bovendien had het zoveel geregend dat het landweggetje naar het bosje ontoegankelijk was geworden voor de colonne auto's. Het gesjouw met schoppen en zeven was iedereen meer dan zat. Uiteindelijk zijn enkele zeefresidu's verzameld in een putje met Lutetien IV, boven in het bos. De fauna stelde ons niet teleur, er is een duidelijk verschil met dezelfde lagen in Ferme de l'Orme en Villiers-St. Frederic. Naast enkele fraaie kleppen van *Phacoides* werden ook regelmatig fragmenten van *Semicassis harpaeformis* gevonden. In tegenstelling tot Ferme zijn hier meer *Cerithium* en *Potamides* soorten te vinden. Het niveau met *Murex calcitrapoides* is in Cressay niet aangetroffen, wellicht dat een uitgebreider onderzoek meer inzicht geeft van de laag opbouw. Het is typerend dat er zoveel faunaverschillen aanwezig zijn tussen de vindplaatsen Ferme, Cressay en Villiers, die hemelsbreed op een steenworp afstand van elkaar liggen.

*Stef Mermuys, Loodsmandreef 18,
2661 SW Bergschenhoek, tel. 010-521 47 71,
email s.mermuys@bergschenhoek.nl

Aylacostoma browni
Macedonia, Colombia. Pebas Form., Miocene.
(tek. Frank Wesselingh)

Schetsboek
?

Aylacostoma browni
Los Chorros, Colombia.
Pebas Form., Miocene
(Tek. Frank Wesselingh)